

- Tržište električne energije u Srbiji -

Aca Vučković
Rukovodilac sektora za
energetsko-tehničke poslove

Energetski samit – Investiranje u sektor energije u BiH
Projekt USAID

Neum, 15. i 16. april 2015.

Pravni okvir organizacije tržišta

- **Zakon o energetici - usvojen decembra 2014.**
- **Uredba o uslovima isporuke električne energije**
 - Donela Vlada Republike Srbije, jul 2013. - usklađivanje sa Zakonom
- **Pravila o radu tržišta električne energije**
 - doneo JP EMS uz saglasnost Agencije, decembar 2012, izmene i dopune oktobar 2014. – usklađivanje sa Zakonom
- **Pravila o promeni snabdevača**
 - donela Agencija, septembar 2012. – usklađivanje sa Zakonom

Ostali akti važni za funkcionisanje tržišta

- **Uredba o energetski zaštićenom kupcu**
- **Uredbe koje regulišu položaj povlašćenih proizvođača el. energije**
- **Pravila rada prenosnog i distributivnog sistema**
- **Pravila i sporazumi o raspodeli prekograničnih kapaciteta**

Učesnici na tržištu

- 1) Proizvođač
- 2) Veletrgovac
- 3) Snabdevač krajnjih kupaca
- 4) Krajnji kupac
- 5) Operator prenosnog sistema
- 6) Operator distributivnog sistema
- 7) Operator zatvorenog distributivnog sistema
- 8) Operator tržišta

Otvaranje tržišta električne energije (1)

- 2008. godina

- odlukom AERS – praktično svi kupci osim domaćinstava su imali mogućnost da izađu na slobodno tržište električne energije
- potencijalna otvorenost tržišta je bila 47% ukupne potrošnje krajnjih kupaca
- nijedan kupac nije iskoristio tu mogućnost
- osnovni razlog - cene električne energije na tržištu su bile više od regulisane cene električne energije za tarifne kupce

Otvaranje tržišta električne energije (2)

● 2011. godina

- Zakonom o energetici iz 2011. godine je definisano da svi kupci imaju pravo da slobodno biraju snabdevača na tržištu, osim domaćinstava koja to pravo stiču od početka 2015.
- Definisana je dinamika otvaranja tržišta sužavanjem kruga kupaca koji imaju pravo na regulisane cene (javno snabdevanje):
 - od početka 2013. svi kupci povezani na prenosni sistem morali su izaći na slobodno tržište
 - od početka 2014. svi kupci osim domaćinstava i malih kupaca morali su izaći na slobodno tržište
 - od početka 2015. domaćinstava i mali kupci mogu izaći na slobodno tržište, ali imaju pravo na regulisane cene (da ostanu na javnom snabdevanju)

Otvaranje tržišta električne energije (3)

● 2013. godina

- 26 kupaca (na 46 mernih mesta - bez mernih mesta železnice), izabrali su snabdevača, jedan kupac je napustio EPS
- 8 kupaca u januaru je bilo na rezervnom snabdevanju, a do aprila su svi našli snabdevača
- krajnji kupci su u 2013. na slobodnom tržištu utrošili 2,24 TWh električne energije, odnosno 8% potrošnje svih krajnjih kupaca
- po tržišnim uslovima kupljena je električna energija za gubitke u prenosnom i distributivnom sistemu i za potrebe proizvodnje električne energije
- bilo je licencirano 72 snabdevača, a samo 2 su prodavala električnu energiju krajnjim kupcima

Tržište električne energije u 2014.

- na slobodnom tržištu su kupci koji sa oko 50000 mernih mesta preuzimaju električnu energiju
- 9000 mernih mesta u januaru je bilo na rezervnom snabdevanju, a na kraju godine upola manje
- ukupno utrošena energija na rezervnom snabdevanju je bila oko 0,8 TWh
- bilo je licencirano 85 snabdevača, a samo 6 je prodavalo električnu energiju krajnjim kupcima
- EPS je dominantan snabdevač na slobodnom tržištu - kupci koje su snabdevali ostali snabdevači potrošili su oko 0,374 TWh električne energije
- tokom godine jedan snabdevač je odustao od snabdevanja krajnjih kupaca

Obim tržišta na malo u 2014.

- **Bruto konzum - oko 34.2 TWh**

TWh

Regulisano tržište ↘		Slobodno tržište ↗	
Domaćinstva	13.8	Krajnji kupci na slobodnom tržištu	10.3
		Potrošnja TE I HE za potrebe proizvodnje	0.4
Mali kupci	3.6	Gubici prenosa	1.0
		Gubici distribucije	4.2
Ukupno	17.4		15.9

Potrošnja krajnjih kupaca – oko 27.7 TWh

Otvorenost tržišta 47%

Kod krajnjih kupaca – na tržištu je bilo oko 37% njihove potrošnje

U 2015. – procena još 2TWh na slobodnom tržištu (promena u Zakonu)

Uloga ODS na tržištu

Uloga i obaveze ODS na tržištu mogu se iskazati kroz sledeće aktivnosti:

- administriranje za potrebe balansne odgovornosti
- obezbeđivanje mernih podataka
- informisanje rezervnog snabdevača i javnog snabdevača o mernim mestima za koja nisu sklopljeni ugovori o snabdevanju na slobodnom tržištu

Uloga ODS u administriranju balansne odgovornosti

Zakonom o energetici i Pravilima o radu tržišta su definisane obaveze ODS da:

- **Vodi registar balansne odgovornosti za mesta primopredaje na distributivnom sistemu koji sadrži:**
 - Spisak mesta primopredaje na distributivnom sistemu sa podacima o snazi, osnovu po kome je mesto pridruženo balansnoj grupi i do kada, podatke o učesniku na koga se mesto vodi, balansno odgovorna strana (BOS) za to mesto
- **U postupku sticanja statusa BOS**
 - vodi, ažurira, razmenjuje i usklađuje sa operatorom prenosnog sistema (OPS) podatke o BOS za mesta primopredaje na distributivnom sistemu
- **U postupku promene sastava balansne grupe**
 - Sprovodi promenu sastava balansne grupe za mesta primopredaje na distributivnom sistemu
 - Ažurira i razmenjuje podatke sa OPS

Uloga ODS u obezbeđivanju mernih podataka

- ODS na satnom nivou, najkasnije do 14-tog dana u mesecu obezbeđuje podatke za prethodni mesec za potrebe obračuna odstupanja:
 - o ukupnoj predatoj/preuzetoj električnoj energiji svake balansne grupe
 - o ostvarenim gubicima u sistemu
- ODS utvrđuje podatke na osnovu:
 - merenja
 - standardizovanog dijagrama potrošnje (profila potrošnje)
- ODS vodi bazu podataka i omogućava uvid u bazu ovlašćenim korisnicima
- ODS učestvuje u korekciji obračuna odstupanja koja se može raditi i pošto protekne 12 meseci od meseca u kome je rađen obračun

Uloga ODS na tržištu

Uloga i obaveze ODS zahtevaju da ODS:

- promene organizacionu, informacionu i merno-akvizicionu infrastrukturu upodobljenu novim zahtevima
- da u nedostatku adekvatne merne infrastrukture, na vreme pripreme profile potrošnje za grupe kupaca koji izlaze na tržište
- otpočetnu aktivnosti na uvođenju brojila sa registrovanjem opterećenja na petnaestominutnom intervalu, pre svega za kupce na srednjenaposnskoj distributivnoj mreži
- dugoročno - da izgrade „sistem pametnih brojila“ sa daljinskim očitavanjem za sve kupce ili za onaj deo za koji je to tehno-ekonomski opravdano

Naredne aktivnosti

- **Novi zakon je usklađen sa trećim paketom, tako da sva podzakonska akta treba da se usklade sa Zakonom**
- **Formiranje berze električne energije, za šta su potrebne neke promene u drugim zakonima, kako bi se pripremio potpuni pravni okvir za njeno funkcionisanje**
- **Uspostavljanje zajedničkih pravila za dodelu prekograničnih kapaciteta na svim granicama**
- **Povezivanje sa susednim tržištima**
- **Stvaranje uslova da ODS u punom obimu preuzme sve obaveze koje ga očekuju – infrastrukturna i organizaciona poboljšanja**

Pitanja za diskusiju

- Kako uskladiti aktivnosti na uspostavljanju tržišta sa realnim uslovima, npr. osposobljenost ODS, obaveznost javne nabavke za električnu energiju, postojanje ograničenog trajanja rezervnog snabdevanja?
- Promena snabdevača - izmirenje obaveza kupca kao uslov odobravanja promene, prelazak na rezervno snabdevanje sa ili bez zahteva kupca?
- Kako se obezbediti od nekorektnog ponašanja snabdevača na tržištu – neplaćenje obaveza operatoru sistema, obračun utrošene energije mimo ugovora?
- Da li i kako zaštititi kupca, koji korektno ispunjava svoje obaveze, od posledica ako se snabdevaču oduzme licenca?

Hvala na pažnji!

Aca Vučković
aca.vuckovic@aers.rs